

Een nieuwe natuurhistorische lente?

Arthur E. Decae [collectiebeheerder spinnen, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; halldec@planet.nl]

▲ Kolibries, verzameld en opgezet in de 19^e-eeuwse hoogtijddagen van de natuurlijke historie. Collectie The Natural History Museum, Londen. (Kees Moeliker)

Het was al een beetje voorjaar in Londen. Er stond weliswaar een frisse noordenwind, maar de zon scheen elke dag uitbundig als ik van mijn hotel aan Queen's Gate langs brede boulevards naar The Natural History Museum liep. Het Engelse verkeer zorgde er voor dat ik constant op mijn qui-vive was om niet plat gereden te worden. Een prettig bijeffect van die alerte toestand was dat ik meer van de omgeving zag en genoot. Londen is, in dit deel van de stad, één schitterend monument van Victoriaanse wereldmacht. De ruimte, de gebouwen, de parken, de kleding, de auto's en het gedrag van de mensen, alles ademt Cultuur met een grote C. Ik wist natuurlijk dat dit slechts een eilandje was in een zee van chaos, armoe, agressie en viezigheid die de mindere wijken van elke wereldstad typeren,

maar hier in Kensington ben je even in een betere wereld. In het middelpunt van deze wonderde wereld staat een machtige tempel; The Natural History Museum. Wie dacht dat *natuurlijke historie* en kennis der natuur anachronismen zijn, moet hier eens komen kijken.

In mijn nooit aflatende pogingen de wereld van de spinnen beter te begrijpen, mocht ik op afspraak een weekje in de collectie van het Natural History Museum rondneuzen. Dertig jaar geleden heb ik dat ook al eens gedaan. Dat was in een tijd dat je onaangekondigd kon binnenlopen en aan de portier vroeg of je een conservator kon spreken. Tien minuten later kwam er dan een morsige man in een vuile, witte jas naar boven die je vriendelijk op de schouders sloeg en je meenam naar een slecht verlichte kelder met een doolhof van gangetjes en hokken vol houten rekken. Op die rekken lag de gehele levende natuur, dood, gedroogd, geprepareerd of op sterk water. De stoffigheid die het bovengrondse museum toen nog kenmerkte, werd ondergronds haast adembenemend en de buitenwereld drong alleen nog door in verre straatgeluiden die via verroeste ventilatieroosters in de catacomben van het museum binnendrongen. Natural History was op

sterven na dood. In een ver verleden had ze zietogend nog een gedrocht gebaard dat 'Biologie' heette. Het was een gedrocht met een Januskop waarvan één gezicht was gericht op de wereld van laboratoria, hightech apparatuur, en moleculen en het andere op een wereld van Gaia en holisme. In de media speelde de Biologie en haar discipelen meestal een geminachte rol van gevaarlijke genknutselaars, verachtelijke sociobiologen of dauwtrappende tuinkabouters. De grandeur van de 19^e-eeuwse Natuurlijke Historie was letterlijk ten onder gegaan in de dichte wolken stof die de turbulente 20ste eeuw had opgeworpen.

Grandioze ideeën

Hoe anders is dit vandaag. BBC 2 zendt nu, in het vroege voorjaar van 2009, elke avond twee programma's uit waarin Darwin's Big Idea¹ centraal staat. In het eerste programma herhaalt een flitsend jonge verslaggever al Darwin's experimenten, hij kweekt duiven, observeert wormen en houdt chimpansees spiegelgltjes voor. Allemaal om te laten zien hoe ingrijpend de resultaten van Darwin's experimenten zijn geweest voor de ontwikkeling van een modern wereldbeeld. In het tweede programma bespreekt een serieuze journalist Darwin's grandioze ideeën en welke enorme effecten die in de afgelopen anderhalve eeuw op onze samenleving hebben gehad. Dat begint met dramatische misverstanden over superieure en inferieure rassen en gaat vervolgens verder via verfoeilijke eugenetica, gevaarlijk sociaal darwinisme en moorddadig nationaal socialisme naar een paradoxale wending waarin Darwin's ideeën uiteindelijk ten grondslag liggen aan de universele mensenrechtenverklaring. Ineens is Darwin geen wereldvreemde kluisenaar met gevaarlijke ideeën meer, ineens is hij een wereldster, de man die de mensheid kan redden en de weg naar de toekomst kan wijzen. De paus mag dan nog wat moppelen over de onwenselijkheid van condoomgebruik en de creationisten mogen miljoenen anti-evolutiefolders verspreiden (heb ik jammer genoeg niet in de bus gehad overigens); het

▲ De auteur in het Londense spinnenlaboratorium, anno 2009. (zelfportret)

¹ [Naar de tentoonstelling 'Darwin Big Idea Big Exhibition' in The Natural History Museum.]

▲ Het nieuwe collectiedepot van The Natural History Museum. (Arthur Decae)

is allemaal nieuws voor de binnenpagina's. Darwin en zijn grandioze ideeën halen de voorpagina's.

Glas, beton en staal

Dat deze merkwaardige wending niet echt uit de lucht is komen vallen, is overal te zien in The Natural History Museum. De buitenwereld scheurt niet alleen over Cromwell Road voorbij, maar is tot in alle hoeken van het museum doorgedrongen. De portier bij de hoofdingang is vervangen door strak en modieus geüniformeerde *hosts* die via geavanceerde apparatuur de bezoekersstromen in banen leiden. Zij hebben niets te maken met conservatoren en collecties: 'That's a different department, Sir'. Anders, dat wel, maar niet minder geprofessionaliseerd. Om de spinnencollectie te mogen zien, moest ik me op een via e-mail afgesproken tijdstip melden bij een zijingang van het museum, the *Bronze Gate*, aan Exhibition Road. Hier werd ik opgewacht door mijn gastvrouw en 'ingecheckt'. Er werd een foto gemaakt voor op een pas die ik zichtbaar om mijn nek moest dragen, er werden elektronische keycards aangebracht voor automatische deuren die ik door moest om bij de spinnen te komen en ik kreeg ook nog een wonderbaarlijk klein chipdingetje waarmee klimaatsluizen zich automatisch openen als ik er op toe liep. De collecties lagen ook niet meer op planken in de kelder, maar waren ondergebracht in een glazen collectietoren die achter het oude museumgebouw was neergezet; spinnen op de 7^e verdieping. De potten en preparaten die dertig jaar geleden in de kelder lagen, waren nu opgesteld in klimaatkasten. Behalve de glazen collectietoren was er een nog indrukwekkend gebouw in glas, beton en staal verrezen waarin een leger wetenschappers, collectiebeheerders en andere stafleden hun kantoren hadden. Er zijn in de afgelopen jaren vele tientallen miljoenen Britse ponden geïnvesteerd in een museum dat

dertig jaar geleden serieuze trekken van aftakeling had. Hoezo?

Ook Leiden capituleerde

Vroeg in de jaren negentig van de vorige eeuw toen de maatschappelijke verachting van de biologie en de verstopping van de natuurlijke historie op een hoogtepunt waren, begon er langzaam iets te schuiven. Ik heb dat vanaf het begin meegemaakt omdat ik in 1990 als Projectcoördinator Natuurhistorische Musea van de Nederlandse Museumvereniging werd aangesteld. Het was mijn taak om, zoals Jelle Reumer het altijd treffend zei, de natuurhistorische musea te helpen ontstoffen. Het was een klein wonder dat de Nederlandse overheid geld voor dit project wilde vrijmaken want, zoals gezegd, de maatschappelijke waardering voor de natuurlijke historie was op dat moment nul en natuurhistorische musea bungelden aan een heel dun touwtje ver onderaan de hiërarchische museumladder. Tekenend hiervoor was dat in de voorafgaande jaren veel kleinere Nederlandse natuurhistorische musea, om het vege lijf probeerden te redden, een merkwaardige naamsverandering hadden doorgevoerd; van 'natuurhistorische musea' werden zij 'natuurmusea'. Het was een soort vlucht van het culturele centrum naar de marges van een museaal bestaan, naar een grensgebied waar ook bezoekerscentra en kinderboerderijen huisden. Het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie in Leiden capituleerde compleet voor de publieke verachting van de natuurlijke historie door de naam 'Naturalis' aan te nemen en het woord 'museum' helemaal te schrappen. Centraal bij al die naamswijzigingen stond dat het begrip 'historisch' weg moest omdat de tijdgeest verlangde dat alles alleen nog op de toekomst gericht zou zijn. Het verleden lag letterlijk achter ons. In the *Age of Aquarius* zou iedereen een leven lang jong en dynamisch zijn en de jeugd zou alle vrijheid hebben zich ongeremd te ontplooiën. Dit schitterende ideaal is nu frontaal op de harde werkelijkheid gesmaakt. Algemene infantilisering, gebrek aan opvoeding en historisch besef zijn kapitale maatschappelijke problemen geworden die de kern van de westerse cultuur aanvreten en het gemiddelde lichaamsgewicht naar ongekende hoogten opstuwden. Een enkele invloedrijke profeet bij het toenmalige ministerie van WVC moet de problemen hebben voorzien en de kleine subsidie aan de natuurhistorische sectie van de museumvereniging in 1990 stond aan het begin van een reeks sociale opvoe-

▲ Wachtende bezoekers voor de ingang van The Natural History Museum, 20 maart 2009, 10.00 uur. (Arthur Decae)

dingscampagnes uitmondend in een historische canon, de oprichting van een nationaal historisch museum en iedere week veel geschiedenis op de tv. Historische gebeurtenissen worden weer opgehaald en van alle kanten belicht en historische personen worden herdacht. En hiermee ben ik terug bij Darwin die dit jaar een ongekend uitbundige verjaardag viert. Vijftig jaar geleden, bij de viering van Darwin's 150^e verjaardag was dat nog heel anders. Darwin was destijds vrijwel vergeten (zie Gould 1977).

Drommen bezoekers

Vandaag staan, net als elke andere ochtend, drommen bezoekers te wachten tot de monumentale hekken van The Natural History Museum in Londen openzwaaien. Grote publiekstrekker is de tentoonstelling 'Darwin Big Idea Big Exhibition'. Mij kostte het, op een willekeurige vrijdag in maart, ruim een uur om tot de tentoonstelling door te dringen. Zo groot was de belangstelling. Zo groot is kennelijk de publieke behoefte weer met twee benen op de grond te komen na de ijdele postmodernistische idealen van de afgelopen decennia. Het lijkt alsof de economische en ecologische crises de wereld extra wakker schudden en dat het samenvallen van deze rampspoed met de viering van één van de grootste ideeën uit de menselijke geschiedenis een geweldige dorst naar realisme moet lessen.

Natuurhistorische ideeën die tot voor kort werden afgedaan als ouderwets zijn weer hip en actueel. Het ziet er naar uit dat er een nieuwe natuurhistorische lente is aangebroken. Een niet onbelangrijk teken daarvan was al dat het Natuurmuseum Rotterdam sinds 2006 weer gewoon Natuurhistorisch Museum Rotterdam heet. ◀

Literatuur

Gould, S.J. 1977 - Ever since Darwin, Reflections in Natural History - W.W. Norton Inc.